

Економічні науки

УДК 332.33

Дургун Хасан Мустафович

студент факультету економічних наук

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Дургун Хасан Мустафович

студент факультета экономических наук

Черноморского национального университета имени Петра Могили

Durhun Khasan

Student of the Faculty of Economics

Mykolaiv Black Sea National University

Науковий керівник:

Лазарєва Олена Володимирівна

доктор економічних наук,

професор кафедри управління земельними ресурсами

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТА
ТУРИСТИЧНИХ ТЕРИТОРІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКИХ И
ТУРИСТИЧЕСКИХ ТЕРРИТОРИЙ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ
SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AND TOURIST
TERRITORIES IN THE MODERN CONDITIONS**

Анотація. У статті досліджено особливості соціально економічного розвитку сільських і туристичних територій в сучасних умовах та показано основні методи розвитку інфраструктури об'єктів, що належать до цих територій. Зазначено законодавчі акти які регулюють соціально - економічний розвиток та діяльність на сільських і

туристичних територіях в Україні. Розкрито сутність понять сільські та туристичні території, соціально-економічний розвиток території. Обґрунтовано необхідність покращення методів розвитку інфраструктури та об'єктів що належать до сільських та туристичних територій..

Зроблено висновок, що важливим питанням є необхідність вдосконалення методів та процесів контролю за розвитком території. Запропоновано такі методи соціально-економічного розвитку території як метод розповсюдження інформації про сільські та туристичні території, метод відбору рентабельних об'єктів та інфраструктури та метод ініціативи щодо розвитку інфраструктури сільських та туристичних територій.

Висловлено думку, що землевласникам потрібно бути готовим до змін в законодавстві, що позитивно вплине на поживлення діяльності та розвиток інфраструктури сільських і туристичних територій.

Ключові слова: економічний розвиток, сільські та туристичні території, законодавчі акти, контроль за дотриманням законодавства, сучасні умови.

Анотація. В статье исследованы особенности социально-экономического развития сельских и туристических территорий в современных условиях и показаны основные методы развития инфраструктуры объектов, принадлежащих к этим территориям. Указаны законодательные акты регулирующие социально – экономическое развитие и деятельность на сельских и туристических территориях в Украине. Раскрыта сущность понятий сельских и туристических территорий, социально-экономическое развитие территории. Обоснована необходимость улучшения методов развития инфраструктуры и объектов, принадлежащих к сельским и туристическим территориям.

Заклучено, что важным вопросом является необходимость совершенствования методов и процессов контроля за развитием территорий. Предложены такие методы социально-экономического развития территорий как метод распространения информации о сельских и туристических территориях, метод отбора рентабельных объектов и инфраструктуры и метод инициативы развития инфраструктуры сельских и туристических территорий.

Высказано мнение, что землевладельцам нужно быть готовым к изменениям в законодательстве, что положительно отразится на оживлении деятельности и развитии инфраструктуры сельских и туристических территорий.

Ключевые слова: *экономическое развитие, сельские и туристические территории, законодательные акты, контроль соблюдения законодательства, современные условия.*

Summary. *The article examines the features of socio-economic development of rural and tourist areas in modern conditions and shows the main methods of infrastructure development of facilities belonging to these areas. Legislation regulating socio - economic development and activities in rural and tourist areas in Ukraine is indicated. The essence of the concepts of rural and tourist areas, socio-economic development of the territory is revealed. The need to improve the methods of infrastructure development and facilities belonging to rural and tourist areas is substantiated.*

It is concluded that an important issue is the need to improve methods and processes of control over the development of territories. Methods of socio-economic development of territories such as the method of dissemination of information about rural and tourist areas, the method of selection of cost-effective facilities and infrastructure and the method of initiative for the development of infrastructure of rural and tourist areas are proposed.

The opinion is expressed that landowners need to be ready for changes in the legislation, which will have a positive impact on the revival of activities and infrastructure development of rural and tourist areas.

***Key words:** economic development, rural and tourist territories, legislative acts, control over observance of the legislation, modern conditions.*

Постановка проблеми. Сучасні умови та тенденції збільшення кількості земельних взаємовідносин в Україні вказують на те, що соціально - економічний розвиток сільських і туристичних територій потребує постійного вдосконалення та покращення. Українські землевласники та державні установи мають певний досвід в організації та впровадженні методів для соціально - економічного розвитку територій, таких як: методи розбудови інфраструктури, методи оновлення існуючого матеріально-технічного стану територій, методи зміни функціонального призначення територій. Проте зазначимо, що сьогодні їх недостатньо, оскільки потрібно, щоб методи соціально - економічного розвитку мали ціль не тільки покращити існуючий стан справ у використанні територій, а й також допомогли б привабити туристів та інвесторів.

До того ж залучені інвестиції та кошти від туристичної діяльності сприяли б соціально - економічному розвитку територій, що позитивно відобразиться в першу чергу на збільшенні доходної частини місцевих бюджетів, а також дозволить підвищити економічні показники рентабельності конкретної території. Тільки розуміючи це, потенційні інвестори допоможуть економіці України стати сильнішою та конкурентоздатною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою розвитку сільських та туристичних територій займаються вчені, які вивчають питання розвитку сільських і туристичних територій. Серед них можна виділити таких, як Кабушкин Н., Бондаренко Г., Калинин Л., Шкляев Н.,

Жолдак В., Картер Г., Ланкар Р., Оллье Р. та інші. В їхніх працях окреслені проблеми, з якими зіштовхуються інші країни, та які заходи вони вживають для того, щоб подолати або зменшити ступінь впливу факторів на розвиток сільських і туристичних територій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проаналізувавши літературні джерела, які стосуються досліджуваної проблематики можна переконатись, що сьогодні не в повній мірі висвітлена проблема соціально - економічного розвитку сільських і туристичних територій, зокрема не розкриті нові методи їх розвитку, а також важелі впливу законодавчої бази на розвиток територій.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Цілями статті є вивчення шляхів покращення методів соціально - економічного розвитку сільських і туристичних територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досвід таких іноземних держав як Німеччина, Норвегія, Туреччина, Єгипет, Греція, Америка [7, с. 2] та багатьох інших туристичних країн доводить, що для того, щоб певні території стали цікавими для інвестування та відпочинку, в них необхідно вжити дієвих заходів. Зазначимо, що вони б дозволили залучити максимальну кількість інвестицій та коштів для соціально-економічного розвитку територій від впровадження туристичної діяльності. В Україні на сьогодні вже існують такі законодавчі важелі, які регулюють соціально-економічний розвиток.

По перше, це Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [3, с. 1], який визначає правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової частини загальної системи державного регулювання економічного і соціального розвитку

держави. Законом встановлюється загальний порядок розроблення, затвердження та виконання прогностичних і програмних документів економічного і соціального розвитку, а також права та відповідальність учасників державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку.

По друге, це Земельний кодекс України [4, с. 1, 3], який регулює взаємовідносини між землевласниками, землекористувачами та учасниками земельних відносин. Ці законодавчі важелі хоч і оновлюються та допускають оптимізацію деяких процесів пожвавлення економічного росту, що позитивно впливає на розвиток сільських і туристичних територій, але швидкість їх оновлення є повільною для дієвого впливу на мінливе зовнішнє середовище.

Наступною важливою складовою компонентою є методи соціально - економічного розвитку сільських і туристичних територій. Як вже зазначалося вище, землевласники та державні установи мають певний досвід в організації та впровадженні методів для соціально - економічного розвитку територій, а саме: метод розбудови інфраструктури, метод оновлення існуючої інфраструктури територій, метод зміни функціонального призначення територій [2, с. 2-23].

Перший метод включає в себе забудову сільської або туристичної території об'єктами інфраструктури, які призначені для комерційного використання, а саме торгові центри, заклади харчування, лікарські центри, санаторії, курорти, господарські будівлі, музеї тощо. Другий метод включає в себе оновлення існуючої інфраструктури. Так, наприклад, це оновлення та реконструкція берегових ліній, пляжів, санаторіїв, курортів, лікарських центрів. Метод зміни функціонального призначення територій дозволяє змінити статус певної ділянки для використання її у туристичних або сільськогосподарських цілях. Проте зазначимо, що цей метод використовують в останню чергу, тому що він потребує зміни статусу

певної території. Але перелік цих методів є недостатнім та потребує доповнення, так як ці методи окрім переваг розвитку сільських і туристичних територій мають суттєві недоліки. До основних недоліків можна віднести такі як високі корупційні ризики, довгострокова реалізація, погіршення екологічної рівноваги в регіоні. Високі корупційні ризики пов'язані з тим, що деякі фірми забудовники можуть використовувати новостворені об'єкти як місце «відмивання» незаконно отриманих коштів, деякі посадові особи можуть вимагати певні відсотки від власників курортів та санаторіїв. Довгострокова реалізація проектів небезпечна тим, що через брак коштів неможливо буде їх виконати та вони будуть «заморожені» на досить довгий час. Крім того, погіршення екологічної рівноваги в регіоні несе в собі небезпечні наслідки для фауни та флори, яка має ареал існування в регіоні. Людське втручання в біологічні процеси може призвести до зникнення певних водойм, струмків та представників дикої природи.

Саме тому для покращення соціально-економічного розвитку сільських і туристичних територій необхідно використовувати окрім перших трьох методів ще й такі новітні методи (рис. 1):

Рис. 1. Новітні методи соціально – економічного розвитку сільських і туристичних територій

Джерело: запропоновано автором

Метод розповсюдження інформації про сільські та туристичні території включає в себе такі дієві компоненти, як поширення реклами в засобах масової інформації, а також даних щодо унікальних властивостей певної території чи готовності до співпраці з інвесторами у сфері їх розвитку. До того ж цей метод може включати видання дозволів на використання територій чи певної місцевості для проведення зйомок реклами та фільмів з дотриманням місцевого законодавства.

Метод відбору рентабельних об'єктів та інфраструктури має на меті відбір тільки тих об'єктів, які є не довгостроковими за реалізацією та принесуть більш високий прибуток. Це дозволить реалізувати певний проект, а в подальшому приступити до реалізації великих об'єктів. Також цей метод є актуальним для територій, які мають занедбані основні об'єкти інфраструктури та потребують відновлення.

Метод ініціативи щодо розвитку інфраструктури сільських та туристичних територій включає в себе опитування серед інвесторів, в який проект вони хотіли б вкласти свої кошти, та на основі їх відповідей представити варіанти територій, які є в Україні та які відповідають вимогам потенційних інвесторів. Включення цього методу дозволить зменшити витрати часу для фінансового гравця на ринку та задіяти для подальшого поживлення певну територію, яка потребує розвитку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, як вже зазначалось розвиток сільських і туристичних територій впливає на збільшення доходної частини місцевих бюджетів та дозволить підвищити економічні показники рентабельності конкретної території. Але основною причиною незадовільного стану справ, що впливають на розвиток територій, є те, що законодавство не встигає швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та адаптуватись під них. Окрім цього методів, що використовуються для розвитку сільських і туристичних територій недостатньо. У зв'язку з цим необхідно постійно

аналізувати відкриті джерела інформації на тему нових методів щодо покращення соціально - економічного розвитку сільських і туристичних територій. Виходячи з цього, запропоновано такі дієві методи як метод розповсюдження інформації про сільські та туристичні території, метод відбору рентабельних об'єктів та інфраструктури та метод ініціативи щодо розвитку інфраструктури сільських та туристичних територій. Позитивний ефект від провадження даних методів стане в нагоді землевласникам та державним установам, які прагнуть покращити стан соціально-економічного розвитку сільських і туристичних територій.

Майбутні перспективи розвитку територій вказують на те, що в залежності від ситуації інвестори прагнутимуть знайти для себе перспективну та найприбутковішу територію для вкладення інвестицій. І для того, щоб завжди бути готовим до нових викликів у сфері соціально-економічного розвитку необхідно бути в курсі останніх новин у проблемах та питаннях розвитку сільських і туристичних територій.

Література

1. Балабанів І.Т., Балабанів А.І. Економіка туризму: *Учбовий. посібник. М.: Фінанси та статистика. 2017. С. 176.*
2. Басюк Д.І., Заєць В.С. Збірник нормативних документів з питань регулювання сільського і туристичного розвитку. *Кам'янець-Подільський: Абетка. 2016. С. 220.*
3. Закон України від 02.12.2012 «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», підстава - 5463-VI / *Верховна рада України.*
4. Земельний кодекс України від 31.03.2020 № 552-IX / *Верховна рада України. Відомості Верховної Ради України.*

5. Кошкалда І.В., Корецький А.В., Домбровська О.А. Управління земельними ресурсами. *Навчальний посібник. Видавництво Харківський національний аграрний університет*. 2018. С. 386.
6. Минко Л. М. Сутність і складові поняття конкурентоспроможності. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2015. С. 86-92.
7. Розвиток територій та туризму. 2019. URL: <https://bit.ly/3rKXWyE> (Дата звернення: 26.01.22)

References

1. Balabanov I.T., Balabanov A.I. (2017). Economics of tourism: Textbook. M.: Finance and Statistics. P. 176.
2. Basyuk D.I., Zayets V.S. (2016). Collection of normative documents on the regulation of rural and tourist development. Kamyanets-Podilsky: Alphabet. P. 220.
3. Law of Ukraine "On State Forecasting and Development of Programs of Economic and Social Development of Ukraine" of 02.12.2012, basis - 5463-VI / Verkhovna Rada of Ukraine.
4. Land Code of Ukraine of 31.03.2020 № 552-IX / The Verkhovna Rada of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine.
5. Koshkalda I.B., Koretsky A.V., Dombrovska O.A. (2018). Land management. Tutorial. Kharkiv National Agrarian University Publishing House. P. 386.
6. Minko L.M. (2015). The essence and components of the concept of competitiveness. Scientific works of the National University of Food Technologies. P. 86-92.
7. Development of territories and tourism (2019). Retrieved from: <https://bit.ly/3rKXWyE> (Access date: 26.01.22)